

FÖR MILJÖINSPEKTÖR:

Checklista för tillsynskampanjen Effektiv näring

Administrativa uppgifter

Ansvarig verksamhetsutövare	Org. Nr/person nr	
Fastighetsbeteckning	Församling	Känsligt område ☐ Icke känsligt område ☐
Adress	Postadress	
Telefon/mobil	E-post	
Besöksdatum		
Medverkande	Övrigt	
Inspektör		

Uppgifter om verksamheten

Inriktning på verksamhet	
☐ Mjölkgård ☐ Köttdjur (nöt) ☐ Svin ☐ Fjäderfä ☐ Häst ☐ Växtodling	
Annat:	
Antal djurenheter ¹	
Areal åkermark	Egen och arrenderad areal (totalt)
Certifiering (t.ex. KRAV, Svenskt Sigill etc.)	Övrigt (t.ex. med i Greppa Näringen)

Fråga lantbrukaren: Tillåter du att vi lämnar kontaktuppgifter till ett utvärderingsföretag (Markör) som eventuellt kontaktar dig efter tillsynsbesöket? Utvärderingen gäller hur du uppfattar tillsynsbesöket.

ja nej

¹ Se bilaga 2 för hur djurenheter beräknas

Förklaringar

Syftet med den här checklistan är att underlätta tillsynsbesöket. Checklistan består av två typer av frågor.

1. Frågor som utgår ifrån lagkrav enligt Jordbruksverkets föreskrift om växtnäring (SJVFS 2004:62).
Dessa frågor är markerade med denna symbol (◊).
2. Frågor som utgår ifrån Miljöbalkens kapitel om Tillsyn och verksamhetsutövarens kontroll (MB kap 26:19).
Dessa frågor är markerade med denna symbol (⊙).

Lagkraven enligt Jordbruksverkets föreskrift om växtnäring uppfylls genom olika former av dokumentation, vilket är beskrivet i checklistan. Lagkraven enligt Miljöbalkens kapitel om Tillsyn och verksamhetsutövares kontroll uppfylls genom att lantbrukaren skaffar sig kunskap om riskerna för näringsläckage vid gödsellagring och gödselspridning samt gör vad han/hon kan för att motverka näringsläckage.

Vid själva tillsynsbesöket ska du som inspektör göra en bedömning om lantbrukaren har nödvändiga kunskaper om sin gödsellagring och gödselanvändning. Dessutom ska du bedöma om lantbrukaren är medveten om riskerna för näringsläckage och arbetar för att minimera riskerna för näringsläckage. Ett sätt att visa på att man har kunskaper och håller sig uppdaterad är att delta i någon form av miljörådgivning, till exempel inom Greppa Näringen eller annan rådgivning kopplad till växtodling och gödselmedelsanvändning.

Lagring av gödsel

Detta vill vi få reda på:

Känner lantbrukarna till vad kravet på lagringskapacitet innebär?
Räcker lagringsutrymmet enligt lagstadgade krav?
Räcker lagringsutrymmet så att gödselspridningen kan planeras till lämpliga tillfällen?
Hur försäkras sig lantbrukaren om att han/hon kan svara "ja" på föregående frågor?

Detta vill vi uppnå:

Att lantbrukare har tillräcklig lagringskapacitet för sin djurhållning och produktion för att inte bli tvungna att sprida gödsel vid olämpliga tillfällen.
Förståelse för varför det finns krav på lagringskapacitet.

1. Hur många djur har du på årsbasis?

- Djurslag
- Åldersfördelning
- Gödselslag (fastgödsel, flytgödsel, etc)

kommentar:

Denna fråga behövs för att kunna redogöra för gödselmängder

1.1 Hur stor volym gödsel får du under 6/8/10 månader? ◇ (känsligt område)

Kommentar:

Hur många månader som behövs beror på djurantal och var i landet man befinner sig.
Se bilaga 1

1.2 Hur har du kommit fram till den volymen? ◇ (känsligt område)

Utgå från

- Djurens träck och urin
- Strömedel
- Vattentillsats (disk och regnvatten)
- Eventuella lagringsförluster

kommentar:

Det är viktigt att lantbrukarens redogörelse får vara grunden och att han/hon då har utgått från de fyra punkter som finns i föreskriften. Schablonvärden finns i bilaga 1 längst bak i checklistan.

I schablonvärdena är förutom träck och urin även strömedel, vattentillsats (regnvatten) samt lagringsförluster medräknade. Observera att ett schablonvärde är resultatet av vissa antaganden och stämmer därmed inte alltid med det verkliga värdet i en verksamhet.

Lagrum:

§ 4a SJVFS 2004:62

1.3 Är volymen på ditt lagringsutrymme tillräckligt för att uppfylla lagkrav? (känsligt område)

ja nej

Kommentar:

Det är viktigt att lantbrukarens redogörelse får vara grunden och att han/hon då har utgått från de fyra punkter som finns i föreskriften. Schablonvärden finns i bilaga 1 längst bak i checklisten.

I schablonvärdena är, förutom träck och urin även strömedel, vattentillsats (regnvatten) samt lagringsförluster medräknade. Observera att ett schablonvärde är resultatet av vissa antaganden och stämmer därmed inte alltid med det verkliga värdet i en verksamhet.

Lagrum:

5-6 § SFS 1998:915 § 4,6 och 7 SJVFS 2004:62

1.4 Finns dokumentation om hur volymen beräknats? (känsligt område)

ja nej

Kommentar:

Krav på dokumentation finns bara i känsligt område

Lagrum:

§ 4 b SJVFS 2004:62

2 Upplever du att din lagringskapacitet räcker till?

ja nej

- Har du vid någon tidpunkt under året problem med att lagringsutrymmena är överfulla?
- Behöver du snabbt komma ut på vårvintern och sprida för att behållaren inte räcker till?

kommentar:

Om lagringsbehållare eller platta inte är tömd inför hösten och vintern, kan man få problem och riskerar att gödselutrymmena rinner över trots att lagringskapaciteten uppfyller minimikraven i lagstiftningen.

Lagrum:

Miljöbalken kap 26:19

3 Hur planerar du för att klara lagringskapaciteten under vinterhalvåret? ☺

Kommentar:

Denna fråga hänger ihop med följdfrågorna nedan (3.1.1-3.1.3).

Frågan är svår att ge ett snabbt och enkelt svar på och målet är snarare att väcka tanken på hur man kan påverka den mängd gödsel som behöver lagras.

Lagrum:

Miljöbalken kap 26:19

3.1.1 Kan du påverka gödselvolymen som bildas? (t.ex. tillfälligt avleda diskvatten eller regnvatten, etc.) ☺

3.1.2 Kan du vara flexibel när det gäller i vilken form gödseln lagras, t.ex. övergå till fastgödselhantering/djupströgödselhantering för vissa djur under en kortare period istället för flytgödselhantering? ☺

Kommentar:

Syftet med att lagra gödsel som fastgödsel istället för flytgödsel skulle vara att man minskade belastningen på flytgödselbrunnen. Fastgödsel är lättare att tillfälligt lagra på något annat ställe.

Lagrum:

Miljöbalken kap 26:19

3.1.3 Om betesperioden blir kortare än normalt, kan du bedöma hur det påverkar den gödselvolym som behöver lagras? ☺

Kommentar:

Har lantbrukaren funderat över hur man skulle kunna agera för att motverka en överfull gödselbehållare om något oväntat inträffar. Om hösten blir väldigt nederbördsrik samtidigt som man inte hunnit få ut så mycket gödsel som man planerat, kan lantbrukaren då på något annat sätt kompensera den ökade mängden i gödselbehållaren?

Lagrum:

Miljöbalken kap 26:19

3.2.1 Hur är fördelningen mellan vår- och höstspredning av stallgödsel? ☺

- Hur ser en normal höst ut?
- Hur ser en normal vår ut?

Kommentar:

Greppamoduler som tar upp gödselspredning är: Startbesök 1Aa, kvävestrategi 11Ab och 11E (för ekologisk odling), fosforstrategi 11B och grovfoderodling 15A.

Går det att öka spridningsandelen på våren utan att riskera överfulla gödselutrymmen under senvintern? Vanligen är växtnäringsutnyttjandet bättre på våren jämfört med hösten.

Mycket höstspredning kan vara riskabelt ur synpunkten att vädret oftast innebär regn och blöta marker och förhållandena blir mindre lämpliga för gödselspredning, samtidigt som man närmar sig datum för spridningsförbud (känsligt område). Risken är större att man inte hinner ut och sprida gödseln innan det är omöjligt/otillåtet, jämfört med vårspredning.

Lagrum:

Miljöbalken kap 26:19

3.2.2 Brukar det vara svårt att hinna köra ut den gödsel som planerats under sensommaren och hösten? ☺

Kommentar:

Ett ja betyder inte att man bryter mot något krav utan indikerar bara att planeringen kan behöva ses över.

Lagrum:

Miljöbalken kap 26:19

4. Vilka risker ser du med din lagring när det gäller näringsläckage? ☺

- Hur motverkar du dessa risker?
- Hur dokumenterar du detta?

Kommentar:

Lagringskapaciteten och risker för näringsläckage hänger ihop på två sätt.

1. Punktutsläpp om gödselutrymmet blir överfullt och det rinner över.
2. För liten kapacitet riskerar att "tvinga fram" spridning vid olämpliga tidpunkter, t.ex. sena höstspidningar och tidig vårvinterspidning.

Grundnivån för lantbrukarens riskmedvetande är att han/hon kan identifiera risker som finns för näringsläckage vid lagringen.

Verksamheter med mer än 100 djurenheter har ett krav på sig enligt förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll, att undersöka och bedöma risker.

Lagrum:

5-6 § SFS 1998:901 för verksamheter med mer än 100 djurenheter.

Miljöbalken kap 26:19

Spridning av gödsel

Detta vill vi få reda på:

Används gödseln efter ett avvägt näringsbehov av kväve till grödan?

Detta vill vi uppnå:

Att lantbrukare utnyttjar näringen i gödseln på ett så optimalt sätt som möjligt genom att sprida behovs-
anpassade givor under tidpunkter då växtligheten
kan ta till vara på näringen.
Minska växtnäringsläckage.

Vid genomgång av frågor om gödselspridning:

Utgå från det största fältet där stallgödsel/organiska gödselmedel spridits!

1. Har du dokumenterat kvävebehovet till grödan du gödslar och hur har du dokumenterat detta?

◇ (känsligt område)

Finns växtodlingsplan/gödselplan? ja nej

Kommentar:

Hur sparas dessa uppgifter så att de är tillgängliga för tillsynsmyndigheten?

Växtodlingsplan eller gödselplan är inte ett lagkrav, men någon form av dokumentation ska finnas.

Lagrum:

20 § SJVFS 2004:62, gäller för känsligt område

2. Hur anpassar du din gödselgiva utifrån följande punkter? (känsligt område)

- Förväntad skörd
- Förfruktseffekt
- Långtidseffekt av stallgödsel
- Mulljord
- Stallgödselgiva/andra organiska gödselmedel/mineralgödsel

Kommentar:

Greppamoduler som tar upp gödselspridning är: Startbesök 1Aa, kvävestrategi 11Ab och 11E (för ekologisk odling), fosforstrategi 11B och grovfoderodling 15A.

Genomgång av ev. växtodlingsplan eller motsvarande för ett större skifte som tillförts stallgödsel/gödsel.

Lagrum:

20 § SJVFS 2004:62, gäller för känsligt område.

3. Vilka risker ser du med din gödselspridning när det gäller mängder?

- Hur planerar du för att motverka riskerna?
- Hur dokumenterar du riskerna?

Kommentar:

Exempel på risker är att man inte får den förväntade skörden på grund av utvintring, och att man därmed kanske redan tillfört onödigt stora mängder gödsel, eller att gödselspridaren inte sprider rätt mängder etc.

Syftet med frågan är att öka riskmedvetandet inför gödselspridning.

Lagrum:

5-6 § SFS 1998:901 för verksamheter med mer än 100 djurenheter.

Miljöbalken 26:19

Risker för ytavrinning

Detta vill vi få reda på:

Har lantbrukaren reflekterat över risker för ytavrinning?
Gör lantbrukaren något aktivt för att förhindra ytavrinning?

Detta vill vi uppnå:

Öka medvetenheten om ytavrinning och hur man motverkar detta.
Minska näringsläckage till följd av ytavrinning från åkermark.

1. Finns det områden på dina marker där större mängder vatten blir stående eller där du får rinnande vatten under höst och vår? ☹

- Om ja: Hur motverkar du erosion ?

Kommentar:

Greppamoduler som tar upp ytavrinning och erosion är: Fosforstrategi 11B och översyn av dränering 14D.

Ytavrinning kan förekomma så snart det finns en höjdskillnad. Om ytavrinningen leder till att jordpartiklar följer med vatten ut i vattendrag, t.ex. öppna diken, så leder detta till förhållandevis stora näringsförluster.

Lagrum:

Miljöbalken 26:19

2. Om stallgödsel eller andra gödselmedel sprids under december – februari, brukas den ner inom 12 timmar? ⬠ (utanför känsligt område)

ja nej

Kommentar:

Detta gäller för lantbrukare utanför känsligt område. Observera att spridning av gödselmedel under december-februari inte är tillåtet i känsligt område.

Nedbrukningskravet under denna period är främst till för att förhindra näringsläckage via ytavrinning.

Lagrum:

23a § SJVFS 2004:62

Bilaga 1 Schablonvärden för gödselproduktion

Djurslag eller beräkningsenhet	Antal djur	Fastgödsel	Urin + gödselvatten	Flytgödsel	Djupströgödsel	Σ m ³ per månad	Gödselslag
		m ³ per månad					
Mjölkkö, 6 000 kg mjölk/år		1,13	0,81	2,08	-		
Mjölkkö, 8 000 kg mjölk/år		1,18	0,84	2,17	2,5		
Mjölkkö, 10 000 kg mjölk/år		1,2	0,86	2,21	-		
Kviga/stut < 1 år		0,3	0,22	0,5	0,56		
Kviga/stut > 1 år		0,49	0,4	0,86	1		
Gödtjur, 1-12 mån		0,32	0,24	0,55	-		
Vallfodertjur, 1-16 mån		0,42	0,35	0,75	-		
Betestjur, 1-18 mån		0,5	0,42	0,89	-		
Diko, 6 mån stallperiod		0,65	0,37	1,02	-		
Sugga i produktion		0,25	0,5	0,65	0,73		
Suggplats i satellit, 16 v system		0,26	0,55	0,63	-		
Suggplats i suggnav		0,1	0,19	0,27	-		
Slaktsvin, 3,0 omg/år		0,06	0,16	0,22	-		
Värphöns, 100 st		0,32	-	0,8	-		
Unghöns, 100 st, 2,2 omg/år		0,1	-	-	-		
Slaktkycklingar 100 st 7 omg/år		-	-	-	0,12		
Kalkon, 100 st, 2,3 omg/år		-	-	-	0,28		
Häst		-	-	-	0,83		
Får, 6 mån stallperiod		-	-	-	0,13		

	Fastgödsel	Urin+gödselvatten	Flytgödsel	Djupströbädd
Total volym att lagerhålla				

Bilaga 2 indelning i djurenheter

Djurenheter

En djurenhet motsvarar:

- en mjölkko (som mjölkko räknas även sinko)
- sex kalvar, en månad eller äldre. Med kalv avses ett nötkreatur upp till sex månaders ålder. Kalvar upp till en månads ålder räknas till moderjuret.
- tre övriga nöt, sex månader eller äldre
- tre suggor, inklusive smågrisar upp till 12 veckors ålder. Betäckta gyltor räknas som suggor.
- tio slaktsvin eller avelsgaltar, 12 veckor eller äldre (som slaktsvin räknas även obetäckta gyltor)
- en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder
- tio minkhonor för avel, inklusive valpar upp till åtta månaders ålder och avelshannar
- 100 kaniner
- 100 värphöns, 16 veckor eller äldre. Kycklingmödrar räknas till värphöns
- 200 unghöns upp till 16 veckors ålder
- 200 slaktkycklingar
- 100 kalkoner, gäss eller ankor, inklusive kycklingar och ungar upp till en veckas ålder
- 15 strutsfåglar av arterna struts, emu och nandu, inklusive kycklingar upp till en veckas ålder
- tio får eller getter, sex månader eller äldre
- 40 lamm eller killingar upp till sex månaders ålder

Källa: Bilaga till Förordning (SFS 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Bilaga 3 Bestämmelser för lagringskapacitet av stallgödsel enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

Antal djurenheter	Skåne, Halland, Blekinge och Gotland samt Öland och känsliga kustområden		Övriga känsliga områden		Områden utanför känsliga områden	
	Nöt, hästar, får och getter	Annan djurhållning	Nöt, hästar, får och getter	Annan djurhållning	Nöt, hästar, får och getter	Annan djurhållning
fler än 100	8 mån	10 mån	8 mån	10 mån	8 mån	10 mån
fler än 10 upp till 100	8 mån	10 mån	6 mån	10 mån	6 mån	6 mån 10 mån ¹
fler än 2 ² upp till 10	6 mån	6 mån	6 mån	6 mån	inga generella bestämmelser	inga generella bestämmelser

Regler för lagringskapacitet:

1) Gäller från och med den 1 juli 2013

Undantag:

2) Jordbruksföretag med högst 2 djurenheter är undantagna (SJVFS 2004:62)